

D.P. Engberts, *Autonomie op de achtergrond. Over motieven en ontwikkelingen in het euthanasiedebat*, Leiden 2012.

Het boekje bevat de uitwerking van de SintJanslezing in het Westfriesgasthuis te Hoorn uit 2010. De auteur, hoogleraar normatieve aspecten van de geneeskunde te Leiden, beschrijft eerst de geschiedenis van het euthanasiedebat in Nederland. Hij bespeurt daarin een tweetal lijnen. De ene lijn is die van de arts die geconfronteerd wordt met een ernstig lijdende patiënt met zeer beperkte levensverwachting en die in deze 'noodtoestand' zich beroept op 'overmacht'. Er is sprake van een ondraaglijke situatie ... voor de arts. Deze lijn domineert in de euthanasiewet (2002). De andere is de zelfbeschikking van de patiënt, die niet alleen leidend is bij de NVVE en verwante organisaties, maar ook het achterliggende handelingsmotief vormde in de verschillende casus die tot de wet leidden (Postma, 1973; Schoonheim, 1984; Chabot 1994, Brongersma 2002).

Het recht heeft het zelfbeschikking van de patiënt echter getransformeerd tot het gewetensconflict van de arts, oordeelt Engberts. De autonomie is op de achtergrond geraakt. Maar zij speelt telkens weer op. Het gevolg is onder meer dat de klaar met leven-problematiek buiten de orde wordt geplaatst (want moeilijk medisch objectiveerbaar) en zelfdodingconsulenten worden veroordeeld tot een kat-en-muis-spel met Justitie (want zij zijn geen arts). De eventuele oprekking – of verfijning, zullen de voorstanders liever zeggen – van de Wet Toetsing Levensbeëindiging tot euthanasie bij dementie en voltooid leven lijkt daarmee alleen binnen de kaders van de vertrouwensrelatie tussen arts en patiënt te sprake te kunnen komen. Of dat winst is of verlies, daar laat de auteur zich niet over uit. 'Misschien is de huidige regeling zelfs de best haalbare,' is zijn conclusie. Zorgvuldig, helder, scherp analyserend – zelden wordt zoveel stof ter overweging geboden in zo kort bestek.

Frits de Lange (hoogleraar Ethiek, PThU Groningen)